

COLLBAIX I TORRES DE FALS

De Sant Joan de Vilatorrada a les Torres de Fals pel GR 3
Bages

Distància	16,7 km
Desnivell acumulat	610 m
Nivell de dificultat	fàcil
Data	10 de març de 2010
Cartografia	ICC Mapa comarcal (1:50000)
Punts per a GPS	http://ca.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=779259

Itinerari que passa pel cim del Collbaix, talaia del Pla de Bages, i les Torres de Fals, un dels monuments militars més significats de la comarca.

Les Torres son el que resta del Castell de Fals, vestigi de que aquesta fou durant anys terra de frontera, quan Catalunya acabava aquí. A l'ombra del castell es repoblà el terme creant nombrosos establiments. D'aquesta època daten els orígens d'alguns del masos que visitarem o albirarem pel camí. Alguns varen assolir una considerable preponderància, en bona part mercès a l'expansió de la vinya, que va tenir el seu punt culminant al segle XIX.

Podrem veure com tots els masos tenen un o més edificis annexos per encabir-hi tines. També trobarem tines i bancals dalt del Collbaix. I multitud de feixes al Pla de Fals, avui dedicades al conreu de secà o ermes, que havien estat plenes de ceps. Durant segles els propietaris dels masos pactaven, generalment pel tracte de la rabassa morta, amb pagesos sense terra, la rompuda de terres ermes o bosquines per establir noves vinyes a parceria. Era una forma d'assegurar-se a llarg termini uns ingressos regulars, sense gaire risc.

Fins que la fil·loxera va fer abandonar bona part de la terra que avui el bosc ha tornat a colonitzar. Aquest insecte no va acabar solament amb la vinya, sinó també amb tot el sistema socioeconòmic sobre el que es sustentava la pagesia. La revolució industrial va fer la resta. Sant Joan de Vilatorrada és un bon exemple: a ponent vinya fins a cim del Collbaix, a llevant, vora el riu, les fàbriques del Borràs, el Mig (Burés) i Cal Gallifa que donaven ocupació a pagesos amb pocs recursos -sobretot a les dones- i permetrien fer menys penós el tràngol que va suposar la nova situació.

Aquesta no és dons solament una fàcil matinal de baixa muntanya. És també un recorregut per una part de la història del Pla de Bages.

Recursos consultats:

- Rutes i camins del Bages. El Pla de Bages a peu i en BTT. Ruta 4. Jordi Planell i Marc Vilarmau. [Farell editors. Llibres de Muntanya \(2\)](#). ISBN 84-95695-11-1
- Fals, les cases. Ernest Molins Roca. Zenobita edicions. ISBN 978-84-92571-10-9
- Revista Falchs. ACR de Fals (Fonollosa, Bages)

Accés. Al carrer Torrent del Canigó de Sant Joan de Vilatorrada hi ha el Mas Llobet. Antigament una important masia als afores del poble, actualment de propietat municipal, ha quedat engolida pel nucli urbà. Àmplia zona d'aparcament a la vora.

Mas Llobet (236 m) Per sobre el mas hi ha l'era enrajolada, una bona mostra dels espais per batre i ventar a les antigues cases de pagès. Envoltant l'era hi ha una palissa i tres grans tines. Ens enfilem vers ponent per un senderó guardat amb baranes de fusta i travessem l'alzinar. Aviat trobem rètols indicadors[1] que a cada cruïlla ens ajudaran a escollir el ramal correcte entre els diversos camins i corriols que travessen feixes i marges de conreu de secà[2]. Camí entre planer i de suau pendent.

Abastem una pista enquitranada. La seguim a mà dreta pocs metres i l'abandonem per un corriol a mà esquerra que travessa pel bell mig d'una feixa de conreu i

s'enfila vers ponent, entre un clap de bosc i una altra feixa. La cruïlla, indicada per un rètol, és punt de pas del GR 3 que seguirem fins a les Torres de Fals[3].

Guiats pels senyals blancs i vermells, enfilem en fort pendent per salvar els dos-cents metres i escaig de desnivell que ens separen del cim. El camí –força axaragallat– es divideix de tant en tant en dos o més ramals, que sempre acaben confluint. Abastem una mena de collet a la carena on hi ha unes antigues tines[4] per girar després a migdia i encarar el darrer pendent fins el cim.

Collbaix (545 m, 45'). Vèrtex geodèsic (destruït) de segon ordre, gran senyera[5] i taula d'orientació. El cim és planer i boscos. Coronat per uns considerables blocs de conglomerat que l'han preservat precisament de l'erosió. Gaudim d'una bona perspectiva sobre llevant i migjorn de la comarca, especialment del Pla de Bages. El cim és termenal entre Sant Joan, Manresa i Fonollosa.

Marxem del cim vers mestral (ONO). Seguint el relleu de l'àmplia carena[6] que marxa per aquell cantó, davallem, ens tornem a enfilem i altre volta a davallar en fort pendent fins a un collet on hi arriba una pista per cada cantó. El ramal que puja de l'obaga de ca n'Oms, el prendrem a la tornada[7]. El que puja pel solell és el camí del pedregar, un altre dels habituals per pujar al Collbaix. Aquest punt és termenal entre Rajadell, Manresa i Fonollosa.

El GR segueix un corriol per la carena, però nosaltres continuem per la pista paral·lela que passa per l'obaga, en moderat pendent. Poc més enllà conflueixen. Rebutgem un ramal a mà esquerra i a la propera cruïlla (rètol indicador) continuem recte vers mestral. El ramal de mà dreta (barrat per un cademat) mena a l'antiga casa de Collbaix. El de l'esquerra a la Torre[8].

Som al cap del Pla de Fals, al seu extrem més llevantí i encetem el Camí dels Plans[9]. Entremig de feixes de conreu anem marxant per un camí carreter vers mestral, rebutjant un ramal a mà esquerra, fins a la casa del Collet.

El Collet (455 m, 2h). Antic[10] mas totalment restaurat respectant l'estil i estructura originals. En surten dues pistes. Deixem la de l'esquerra i prenem en baixada, a mà dreta, la més precària. Vers mestral, rere la pineda de l'obaga de la Gabriela, ja podem albirar la silueta de les Torres de Fals. Després d'un revolt, la pista es divideix. El GR continua pel ramal de l'esquerra, els senyals grocs pel de la dreta[11]. Rebutgem tres ramals a mà esquerra. Vers el nord podem albirar la fondalada de la riera de Fals i a l'altre marge la gens afortunada urbanització de Canet de Fals[12].

Abandonem la pista fent drecera per un corriol a mà esquerra. La creuem i continuem pel corriol davallant entremig d'una espessa boxeda fins a la font dels Pins, senyalitzada per una estaca i que raja amb bona deu. Poc més enllà retrobem la pista.

Deixem un ramal a mà dreta (per on retornarem) i continuem vers mestral fins al mas de la Massana[13]. Marxem per un camí carreter, vers el nord, pel costat de la muralla que envolta el mas. Travessem el torrent de l'Infern fins a un berenador i abastem el conjunt de les Torres de Fals[14] (365 m, 3h).

El retorn el fem des de la Torre Nova, per un corriol que s'enfila fins a una casa a xaloc (SE) de les Torres i després per una pista que, del costat de la casa, marxa vers migdia. A la cruïlla prenem el ramal de mà dreta que ens deixa ben a prop de la Font dels Pins.

Desfem el camí d'anada fins a l'inici del Camí dels Plans (498 m, 4h 20') i el coll de la carena ponentina del Collbaix on, a la cruïlla, prenem la pista de l'esquerra, la que puja per l'obaga de ca n'Oms.

Durant aquesta part del recorregut que transcorre a mitja alçada de la muntanya per les obagues de Ca n'Oms i de Can Server, podem albirar altres antics masos del terme de Fals: a la carena el de Collbaix i al fons de la vall Torreblanca, Ca n'Oms i Can Server (o Campserver), entre d'altres[15].

Davallem seguint els replers de la muntanya, vers gregal (NE) en moderant pendent. La pista ens deixa a la cruïlla de camins dels Camps de l'Obaga (rètol indicador) on el Camí de la Sal (GR 3.1) continua cap a Súria. Nosaltres marxem en direcció contrària i, fent un gir de 90°, seguim vers xaloc (SE) anem a retrobar per la seva falda la cara llevantina del Collbaix i el camí de l'anada que desfem fins al Mas Llobet (5h 30').

- [1] Senders del Cardener (GR 3 i 3-1 Camí de la Sal). També estaques de l'itinerari naturalista Florenci.
- [2] Bona part d'aquestes feixes constituïen la propietat del Mas Llobet que s'extenia al llarg de la falda de la muntanya de Collbaix, de tal manera que totes les barraques de vinya que encara podem observar (una vuitena) en aquesta zona eren de parcers que conreaven terres del mas. El mas apareix documentat el s. XVI.
- [3] Per pujar a peu al Collbaix des de llevant hi ha dos camins tradicionals. Un és aquest. L'altre, més costerut, puja més a migdia (prop de la casa dels Balcells) i va a sortir sota els blocs de roca del cim.
- [4] Aquestes tines i alguns marges de pedra son vestigis inequívocs que aquestes costes eren explotades intensivament en bancals dedicats a la vinya, fins l'arribada de la fil·loxera a les darreries del XIX.
- [5] La senyera fou plantada per l'Alioth Parapent del CECB i la taula d'orientació fou instal·lada el 2005 pel mateix CECB amb motiu del seu centenari.
- [6] Aquesta carena fa de termenal entre Manresa i Fals (Fonollosa)
- [7] Aquest ramal de l'obaga està senyalitzat amb pintura groga corresponent a un itinerari que desconeixem. Els senyals ens acompanyaran fins poc més enllà del mas del Collet.
- [8] La Torre és un mas amb una torre de guàrdia adossada. Situada al Pla de Fals, prop del terme de Rajadell, servia per comunicar el castell de Fals amb la resta de guàrdies del sector occidental, que per la situació del castell no podia albirar. La guàrdia de Fals apareix documentada des del 1033.
- [9] El Pla de Fals és una vast altioplà (prop de cinc quilòmetres de llargària) dedicat al conreu de secà (antigament a la vinya) amb alguns claps de bosc, que s'alça de ponent a llevant amb alçàries sobre el nivell del mar que van de prop dels quatre-cents fins als cinc-cents metres. Vers el nord el pla queda tallat per la clotada de la riera de Fals i vers migdia per la de Rajadell.
- [10] El Collet i les terres que l'envoltaven han estat durant segles una masoveria del veí mas Massana, però als orígens era un mas independent, conegut amb el nom de Mas de la Serra. Tant aquest nom com l'actual del Collet fan referència a la situació geogràfica del lloc on està enclavada la casa, al xaragall de la riera de Fals que talla l'altioplà en direcció est-oest (revista Falchs pàg. 343). El mas és documentat d'ençà el 1252.
- [11] Per la dreta marxa l'antic camí ral de Fonollosa. Seguint-lo passàriem pel costat d'un oratori, un mas enrunat i també ens menaria a les Torres de Fals. Però faríem marrada i ens saltàriem la font dels Pins.
- [12] Aquesta urbanització porta el nom del seu promotor, en Lluís Canet, un especulador immobiliari que va adquirir-ne els terrenys a Miquel Massana, del Mas Massana, el 1963.
- [13] El mas de la Massana fou històricament la hisenda més important de Fals. Documentat d'ençà l'any 1039, s'anomenava La Sala. L'estructura actual de la casa data de la segona meitat del XIX quan s'hi va afegir un cos nou al cantó de migdia de l'antiga masia, amb una façana arrodonida on s'hi obriren grans finestrals amb persianes de propietari. Va ser obra de Salvador Massana que va fer grans inversions en reformes i millores de la

propietat. En morir sense descendència, la propietat va entrar en decadència amb plets i litigis entre diversos hereus.

- [14] El conjunt monumental de les Torres de Fals està format per la torre vella, de planta circular, encimbellada dalt d'un pujol. Al seu redós hi ha l'església de Sant Vicenç, la rectoria i el cementiri. A l'altra banda del torrent de l'Infern s'alça la torre nova, també circular i construïda probablement a les acaballes del XIII. Les torres són els elements de defensa que resten de l'antic castell de Fals, documentat d'ençà l'any 995, situat al camí ral entre Manresa i Cardona. Per això el castell i el seu terme foren durant segles un domini dels vescomtes de Cardona.
- Des del 1977 a les Torres de Fals s'hi representa amb gran èxit artístic i de públic un pessebre vivent organitzat pels veïns de Fals i Rajadell.
- [15] La casa de Collbaix és la menys antiga i data del XVIII. De Can Server n'hi ha constància d'ençà el XVII. Ca n'Oms (abans Torreblanca) és la que hi ha notícies més reculades (1252) i pel que fa a Torreblanca (abans Solà) les referències escrites més antigues daten del 1313.